

حقوق مدنی (۴)

مسئولیت مدنی تطبیقی

ایران - فرانسه - انگلستان

تألیف و ترجمه :

دکتر پرویز نوین

عضو هیأت علمی دانشگاه

سرشناسه: نوین، پرویز. ۱۳۱۶
عنوان قراردادی: ایران، قوانین و احکام
عنوان و نام پدید آور: حقوق مدنی ۴: مسؤولیت مدنی تطبیقی ایران - فرانسه - انگلستان
تألیف: دکتر پرویز نوین
مشخصات نشر: تهران: گنج دانش - ۱۳۹۲
مشخصات ظاهری: ۵۴۶ ص
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۴۴-۲۸-۰
موضوع: مسؤولیت مدنی (حقوق) - مطالعات تطبیقی، فرانسه، انگلستان
موضوع: حقوق مدنی - ایران
رده بندی کنگره: K۵۷۹/م۵ ن ۹۱۳۹۱
رده بندی دیویی: ۳۴۶/۰۲
شماره کتابشناسی ملی: ۲۱۲۱۵۲۷

انتشارات گنج دانش
تهران، باب همایون شماره ۳۶ تلفن ۳۳۱۱۰۵۷۵
خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، شماره ۳۱۴ تلفن ۶۶۴۹۲۱۹۶

حقوق مدنی (۴)

مسؤولیت مدنی تطبیقی

تألیف: دکتر پرویز نوین

چاپ اول ۱۳۹۲ - تعداد ۱۰۰۰ جلد

حروف چینی واحد رایانه گنج دانش

لیتوگرافی ترنج رایانه - چاپ رهنا - صحافی کیمیا

شابک ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۴۴-۲۸-۰ ISBN 978 - 600 - 6244 - 28 - 0

قیمت: ۲۸۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

فصل اول

مسائل کلی و عمومی در زمینه « حقوق مسئولیت مدنی »

موضوع	صفحه
ماهیت حقوق مدنی Civil Law	۳
ورود به مطلب: Introduction	
مبحث اول	
مسئولیت مدنی	۵
Civil Wrong - Civil Liability	
مبحث دوم	
بیان و تعریف برخی مفاهیم حقوقی	۷
۱- مسئولیت مدنی: Civil Wrong	۷
۲- خطا و تقصیر: Fault - Wrong	۸
۳- خطا یا تقصیر عمدی: Intentional Fault	۱۰
۴- خطا یا تقصیر سنگین: Heavy Fault	۱۰
۵- خطا یا تقصیر غیر عمدی: Imprudence Unintentional Fault	۱۰
۶- تقسیمات مسئولیت مدنی: General Classification	۱۱
۷- ضرر و زیان: Damages	۱۴
۸- ضرر و زیان مخصوص: Damages	۱۴
۹- ضرر و زیان های عمومی: General Damages	۱۵
۱۰- ضرر و زیان اسمی: Nominal Damages	۱۵
۱۱- ضرر و زیان کیفری یا عبرت آمیز: Exemplary Damages	۱۵

۱۵	۱۲- خسارت منصفانه: Equitable Damage
۱۶	۱۳- قواعد پرداخت خسارت:
۱۸	۱۴- رابطه علیت: Causation

مبحث سوم

۲۳	مقایسه برخی نهادهای حقوقی فرانسه و انگلستان
۲۷	عرف حقوقی: Customs
۲۷	تصمیمات قضائی: Case law
۲۸	دکترین و آثار حقوقی: Doctrin = Legal Writing

فصل دوم

مسئولیت مدنی در حقوق فرانسه

«شبه جرم - شبه عقد»

۳۱	ورود به مطلب: Introduction
۳۱	حقوق تعهدات: The law of obligations
۳۳	اول - نظریه تقصیر
۳۳	دوم - نظریه خطر
۳۴	سوم - نظریه تضمین حق
۳۴	چهارم - تئوری تعهد ایمنی و سلامت فرد
۳۹	شبه عقد - Quasi-contract
۳۹	شبه جرم - Tort, Delict
۴۲	فهرست مواد قانونی در قانون مدنی ایران و فرانسه در باب مسئولیت مدنی

مبحث اول

شبه جرم در حقوق فرانسه

۴۴	مواد قانونی مربوطه در قانون مدنی فرانسه
۵۲	ترجمه مواد قانونی مذکور
۶۲	قانون سال ۱۹۹۸ فرانسه (= مسئولیت برای تولیدات ناقص و یا معیوب)

۶۵	 بحث تطبیقی در حقوق ایران
۶۷	 قانون حمایت از حقوق مصرف کنندگان مصوب ۸۸/۷/۱۵
۷۲	 عدم امکان تجميع مسؤولیت‌ها
۷۴	 مسؤولیت مدنی ناشی از تقصیر شخص
۷۶	 تعریف تقصیر

مبحث دوم

برخی مصادیق شبه جرم در حقوق فرانسه

۸۱	 ۱- غفلت، مسامحه یا بی‌مبالاتی NEGLIGENCE
۸۴	 ۲- جرم و نقض وظیفه CRIME AND BREACH OF DUTY
۸۷	 ۳- نقض وظیفه BREACH OF DUTY
۹۰	 ۴- سوءاستفاده از حق ABUSE OF RIGHT
۹۳	 ۵- اذیت و آزار - ایجاد مزاحمت NUISANCE
۹۴	 ۶- ترک فعل (عدم انجام کار) OMISSION
۹۶	 ۷- حقوق مربوط به شخصیت فرد RIGHTS OF PERSONALITY
۹۸	 ۸- حق حفظ آبرو، اعتبار و شهرت فرد REPUTATION
۱۰۰	 ۹- حق شخص نسبت به عدم انتشار تصاویر شخص IMAGES
۱۰۰	 ۱۰- حق حمایت از زندگی خصوصی فرد RIGHT TO PRIVATE LIFE
۱۰۳	 ۱۱- رقابت غیرمنصفانه و غیرمشروع UNFAIR COMPETITION
۱۰۶	 تسهیل رقابت و منع انحصار در حقوق ایران
۱۱۵	 ۱۲- مسؤولیت ناشی از فعل یا عمل اشیاء DEEDS OF THINGS
۱۱۷	 ۱۳- فرض وجود مسؤولیت PRESUMPTION OF LIABILITY
۱۱۸	 ۱۴- خوانده و مسئله نگهداری یا مواظبت LA GARDE
۱۲۳	 ۱۵- اشیاء به عنوان علت ضرر و زیان و صدمه THINGS AS CAUSES
	 ۱۶- تقصیر شخص زیان‌دیده «تقصیر مشترک»
۱۳۱	 CONTRIBUTORY FAULT WITH

۱۷- مسئولیت ناشی از فعل غیر

۱۳۳ LIABILITY FOR ANOTHER PERSON'S ACTIONS

۱۳۴ PARENTAL LIABILITY ۱۸- مسئولیت والدین

۱۳۷ THE LIABILITY OF TEACHERS ۱۹- مسئولیت معلمان

۱۳۸ LIABILITY OF EMPLOYERS ۲۰- مسئولیت کارفرمایان

بحث تطبیقی در قانون مسئولیت مدنی ایران.

مبحث سوم

۱۳۸ قواعد تکمیلی شبه جرم در حقوق فرانسه

۱۴۹ A- علت - صدمه یا ضرر و زیان

۱۵۲ B- سیستم و نحوه پرداخت خسارت

۱۵۶ PREJUDICE - REPARATION

مبحث چهارم

۱۵۸ الزامات خارج از قرارداد

۱۵۸ Introduction ورود به مطلب:

۱۶۰ حرکت و زمینه‌های تشکیل شبه عقد در حقوق فرانسه.

۱۶۹ مواد قانون مدنی فرانسه در ارتباط با شبه عقد.

۱۸۰ ترجمه مواد قانونی مذکور

مبحث پنجم

۱۸۴ مصداق‌های شبه عقد در نظام حقوقی فرانسه

□ - شبه عقد اول:

۱۸۴ UNREQUESTED INTERVENTION اقدام یا دخالت ناخواسته

□ - شبه عقد دوم:

۱۹۲ UNDUE PAYMENT ۱۹- جبران خسارت ناشی از ایفاء ناروا

۱۹۶ طرفین دعوا یا ادعا.

۱۹۷ بحث تطبیقی در حقوق ایران

۱۹۸ گرفتن خسارت و ادعای خسارت متقابل

□ - شبه عقد سوم :

۲۰۱ UNJUST ENRICHMENT دارا شدن غیر عادلانه یا بدون جهت

□ - شبه عقد چهارم :

۲۰۹ RESTITUTION اعاده مال

۲۱۲ FAILED CONTRACTS اعاده مال به علت قراردادهای فاقد اثر

۲۱۷ (=) فسخ قرارداد - بطلان قرارداد - انحلال قضائی قرارداد

۲۳۸ نهاد مالکیت و قاعده تصرف در حقوق فرانسه

فصل سوم

نظام حقوقی انگلستان

۲۴۹ توضیح حقوقی مؤلف

مبحث اول

۲۵۱ برخی قواعد و مقررات حقوقی در انگلستان

تعریف حقوق، حقوق و مقررات، حقوق و عدالت، حاکمیت قانون، قانون حقوق بشر، منابع حقوق انگلستان، عرف‌های عمومی، کامن‌لا، حقوق انصاف

۲۶۸ RULE OF (JUDICIAL) PRECEDENT سابقه قضائی:

۲۶۹ (RATIO DECIDENDI =) دلایل صدور رأی

۲۷۰ (OBITER DICTUM) دلایل فرضی و احتمالی

۲۷۲ سابقه الزام‌آور، سابقه قضائی اقتناعی یا ترغیبی

۲۷۵ رعایت قاعده سابقه در دیوان عالی کشور انگلستان

مبحث دوم

۲۷۹ رسیدگی قضائی

۲۷۹ سلسله مراتب دادگاه‌ها

دادگاه بدوی، قاعده تفکیک، نقض، قاعده تجدیدنظرخواهی یا پژوهش، دیوان عالی

کشور (= کمیته قضائی مجلس لردان)

مبحث سوم

- قانون‌گذاری قضائی ۲۸۸
- آیا قاضی می‌تواند قاعده حقوقی تدوین نماید؟ ۲۹۰

مبحث چهارم

- اثر قانون مصوب پارلمان ۲۹۳
- مقایسه با سیستم‌های دیگر حقوقی ۲۹۴

مبحث پنجم

- محاسن و معایب به کارگیری ۲۹۶
- آشنائی با برخی اصطلاحات قضائی در نظام
دادرسی انگلستان (= اصطلاحات لاتین) ۳۰۰
- سیرشیوراری، مانداموس، اویتر دیکتا، برایم فی شی، ری شیو دسی دندی، استیر
دسی سیز، آلتراوایرز

فصل چهارم

مسئولیت مدنی در نظام حقوقی انگلستان

- Introduction : ورود به مطلب ۳۰۳

مبحث اول

- کلیات و عموماتی درباره الزامات خارج از قرارداد ۳۰۳
- شبه جرم - شبه عقد ۳۰۳

مبحث دوم

- بررسی جنبه‌های گوناگون شبه جرم ۳۱۳
- منشاء و ریشه‌های شبه جرم، ماهیت شبه جرم، هدف از شبه جرم، اهلیت قانونی،
روش‌های دیگر حل اختلافات
- ارتباط شبه جرم با برخی نهادهای حقوقی (مانند جرم....) ۳۲۳

مبحث سوم

عنصر تقصیر در حقوق انگلستان

۳۲۵	 مسؤولیت بدون تقصیر
۳۲۷	 طرح مبتنی بر مسؤولیت بدون تقصیر
۳۳۱	 STRICT LIABILITY محض: مسؤولیت مدنی محض

مبحث چهارم

۳۳۴	 دامنه و قلمرو مسؤولیت در شبه جرم
۳۳۶	 مسامحه و غفلت مشترک
۳۴۰	 شبه جرم و مسئله حقوق بشر

فصل پنجم

مصادیق شبه جرم‌ها در حقوق انگلستان

۳۴۳	 مصادیق شبه جرم‌ها در حقوق انگلستان
۳۴۵	 - بیست مورد از مصادیق شبه جرم
	 ۱- غفلت و مسامحه: وظیفه دقت و مراقبت
۳۴۶	 NEGLIGENCE : DUTY OF CARE
۳۵۸	 ۲- ضرر اقتصادی محض PURE ECONOMIC LOSS
۳۵۹	 ۳- اظهارات و بیانات گمراه کننده NEGLIGENT MISSTATEMENT
۳۶۰	 ۴- مسؤولیت ناشی از ترک فعل LIABILITY FOR OMISSION
۳۶۲	 ۵- مسؤولیت‌های متصرف ساختمان و زمین BUILDING & LAND
	 ۶- مسؤولیت افراد به خاطر ساختمان‌های معیوب و ناقص
۳۶۷	 DEFECTIVE PREMISES
۳۷۱	 ۷- تجاوز و تعدی به زمین TRESPASS TO LAND
۳۷۳	 ۸- آزار و اذیت و ایجاد مزاحمت NUISANCE
۳۷۸	 ۹- مسؤولیت محض STRICT LIABILITY
۳۸۱	 ۱۰- مسؤولیت ناشی از عمل حیوانات LIABILITY FOR ANIMALS
۳۸۳	 ۱۱- شبه جرم مربوط به کالا TORTS RELATING TO GOODS

۳۸۸	TRESPASS TO THE PERSON	۱۲- تعدی و تجاوز به اشخاص
۳۹۹	DEFAMATION	۱۳- توهین، افترا، بدنام کردن
		زندگی خصوصی فرد، امور محرمانه، اعلامیه حقوق بشر.
۴۰۹	ECONOMIC TORT	۱۴- شبه جرم اقتصادی یا تجاری
۴۱۳	BREACH OF STATUTORY DUTY	۱۵- نقض وظایف قانونی
۴۱۶	EMPLOYER'S LIABILITY	۱۶- مسئولیت کارفرما
۴۲۷	VICARIOUS LIABILITY	۱۷- مسئولیت ناشی از فعل غیر
۴۳۶	GENERAL DEFENCES	۱۸- مدافعات عمومی در دادگاه
۴۴۳	LIMITATION ACTS	۱۹- جبران خسارت ها و محدودیت ها
۴۵۱	DEATH & TORT	۲۰- مشکل مرگ در حادثه شبه جرم
۴۵۲	Injunctions	- قرارها یا دستورات دادگاه
		(= قرار قیمومتی - قرار ممنوعیت - قرار اصلاح سند - قرار تأمینی - قرار یا دستور موقت).

فصل ششم

شبه عقد در حقوق انگلستان

مبحث اول

شبه عقد

۴۶۵	QUAI-CONTRACT
۴۶۵	Introduction : ورود به مطلب
۴۶۶	ریشه های شبه عقد در حقوق انگلستان

مبحث دوم

۴۷۳	دارا شدن غیر عادلانه
-----	----------------------

مبحث سوم

۴۷۵	اعاده مال
-----	-----------

فصل هفتم

مسئولیت مدنی در نظام حقوقی ایران

Introduction :	ورود به مطلب :	۴۸۱
----------------	----------------	-----

مبحث اول

مسئولیت مدنی در قانون مدنی	۴۸۲
شبه عقد (QUASI-CONTRACT) در قانون مدنی ایران	۴۸۶
ایفاء ناروا - اداره فضولی مال غیر - استیفاء از عمل یا مال غیر - دارا شدن بدون جهت	
شبه جرم (= TORT) در قانون مدنی ایران	۴۹۶
غصب - اتلاف - تسبیب - قانون اصلاح قانون بیمه اجباری مسئولیت مدنی دارندگان وسایل نقلیه موتوری زمینی در مقابل شخص ثالث	۵۰۸

مبحث دوم

قانون مسئولیت مدنی	۵۱۱
شرح مواد قانونی و احکام تطبیقی (= مصادیق شبه جرم ها)	۵۱۳

مبحث سوم

نتیجه گیری و پیشنهادات

CONCLUSION AND SUGGESTIONS	۵۲۵
----------------------------	-----

* * *

منابع و مأخذ	۵۲۹
سایر آثار منتشره از همین نویسنده	۵۳۰

پیشگفتار

۱- کتابی که در دست مطالعه دارید به نحوی یا به شکلی جلد دوم یک کار تطبیقی در حقوق مدنی است. جلد اول این پژوهش تطبیقی تحت عنوان «حقوق مدنی تطبیقی» با تمام کاستی‌هایش به دانشجویان رشته حقوق عرضه گردید. در کتابی که عنوان آن فوقاً ذکر شد، ضرورتاً بخشی از آن کتاب را تحت عنوان «مسئولیت مدنی در نظام حقوقی ایران و فرانسه و انگلستان» به اختصار مطرح نمودم. این ضرورت ناشی از ساختار نظام حقوقی انگلستان است. در سیستم حقوقی انگلستان، داستان مسئولیت مدنی یا ضمان قهری برای خود فصل یا مواد قانونی جداگانه‌ای مانند ایران و فرانسه ندارد. مباحث و عناوین آن تماماً بخشی از حقوق تعهدات و یا بخشی از سیستم حقوقی آن کشور است. با توجه به آنکه مباحث مربوط به مسئولیت مدنی در جلد اول کاملاً کوتاه و مختصر عرضه شده بود، لذا ضرورت داشت که کتاب بعدی یا کتاب حاضر که اکنون در دست مطالعه دارید، مسئله مسئولیت مدنی و یا ضمان قهری را با تفصیل و مصادیق بیشتری در سه کشور ایران، فرانسه و انگلستان ارائه نمایم. مایه خوشحالی است که این کار، در عین نواقص و کمبودهایش، بالاخره سر و سامانی پیدا کرد.

۲- قسمت‌های ترجمه شده در کتاب حاضر، یعنی مصادیق شبه جرم و شبه عقد در نظام حقوقی فرانسه و انگلستان، از سه کتابی که ذیلاً نام می‌برم و تفصیل آنها در فهرست منابع و مأخذ آمده‌اند، اخذ شده است اما بقیه مطالب کتاب حاضر تماماً یادداشت‌ها و برداشت‌های مؤلف است.

سه کتاب مورد نظر عبارتند از:

1- Principles of French Law.

2- The English Legal System.

3- Unlocking Torts.

۳- در این کتاب، بیشتر کار اینجانب بر روی مسائل مربوط به قواعد مسئولیت مدنی در نظام حقوقی دو کشور فرانسه و انگلستان صورت گرفته است تا مسائل و قواعد مسئولیت مدنی در نظام حقوقی ایران، زیرا فرض بر آن است که دانشجویان رشته حقوق در دوره کارشناسی و کارشناسی ارشد، با مسائل و قواعد یا نظام مسئولیت مدنی در حقوق خصوصی ایران آشنائی کامل داشته و در این زمینه نیز مقالات و کتب ارزشمندی هم از طرف اساتید فرهیخته و گرانسنگ کشور ما، به رشته تحریر درآمده است. لذا باید سعی می شد از تکرار مطالب تا حد امکان خودداری شود، مگر آن نکات و مسائلی که با حقوق دو کشور انگلستان و فرانسه در ماهیت تطبیقی قرار دارند.

۴- تصور می کنم یک کار اساسی و عمده ای که در کتاب حاضر صورت گرفته این است که به بیان و نگارش قواعد حقوقی انگلستان (= قاعده سابقه Case law یا Rule of Precedent) بدانگونه که در آراء دادگاه های انگلستان به کار گرفته شده اند پرداخته ام، نکته ای که شاید در سایر آثار حقوقی منتشره در جامعه حقوقی کشور ما، کمتر مورد توجه قرار گرفته است. هم چنین سعی گردید با توجه به آنکه انگلستان (به استثنای ایالت اسکاتلند) فاقد قانون مدنی است، قواعد مذکور با حروف درشت و سیاه و داخل گیومه تایپ شوند تا جنبه کاربردی آنها به عنوان مواد یا مصالح حقوقی انگلستان در آراء قضائی نیز روشن تر گردد.

۵- از ناشر محترم، جناب آقای علیرضا گنج دانش، که در نشر کتاب حاضر همکاری نموده و زحمات زیادی را متقبل شده اند سپاسگزارم. مؤلف، ناشر، و خواننده سه وجه یک مثلث را تشکیل می دهند، و الا مثلی به وجود نمی آید.

پرویز نوین

فروردین ماه ۱۳۹۲